

Gazi Üniversitesi
Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî
Araştırma Merkezi

HACI BEKTAŞ VELÎ

Araştırma Dergisi
Research Quarterly

Bahar
Spring 2003/25

SABUROĞLU OCAĞI'NA AİT YENİ BELGELER

G.Ü. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli
Araştırma Merkezi

ÖZET

Bu makalede, Saburoğlu Ocağına ait yeni bilgiler ortaya konulmaktadır. Bu belgeler, Çorum Sungurlu yakınlarında bir ziyaret yerinden alınmıştır. Belgelerde, tuz taşımacılığı ve satış haklarına ilişkin bilgilerin yanı sıra ailenin geçmişiyle ilgili önemli bilgiler mevcuttur.

ABSTRACT

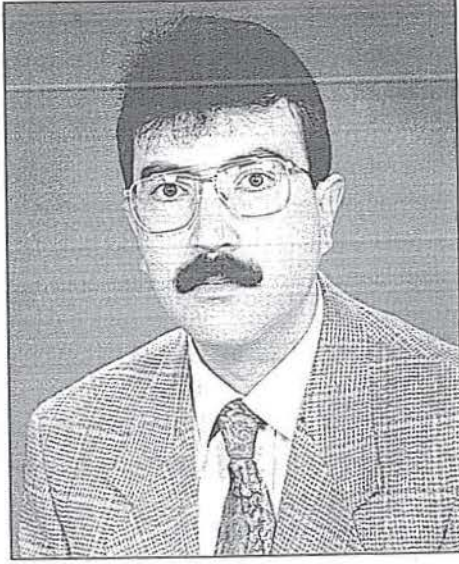
In this article, you can find new information about Saburoglu Ocağı. These documents were taken from a visiting place nearby Sungurlu in Çorum. In these documents, not only you can find some information about the salt transporting and sailing rules, but also you can learn some important information about the family.

GİRİŞ

Saburoğlu Ocağı Çorum yöresinin ocakları arasında bulunmaktadır. Bazı şecerelerde Şeyh Sabur kaydı bulunmasına rağmen hakkında geniş bir bilgi bulunmamaktadır. Ocağın, Çorum Sungurlu yakınlarında ziyaret yerinde bulunan sandıktan çıkan bir çok belge arasında özellikle tuz taşımacılığı ve satış hakları ile ilgili bazı bilgiler ve kantar tartım belgelerinden yakın geçmişe kadar tuz ticareti ile uğraştıkları anlaşılmaktadır. Bunun dışında ailenin geçmişi ile ilgili olarak önemli gördüğümüz belgeler de çalışmamızın içinde yer almaktadır.

Ocağın şu andaki temsilcileri arasında yer alan Niyazi Saburoğlu Çay Köy'ünden (1335) 1920 doğumlu Abidin Hayran, Zincir Köyden Bekir Başer (yaklaşık 80 yaşında), Poyraz Köy'den Haşim Karagöz (78 yaşında) ile yapılan görüşmeler sırasında bazı ziyaret yerleri ve yer isimleri bildirmelerine rağmen Sabur Ocağı'nın geçmişiyle ilgili olarak sözlü gelenekten her hangi bir bilgi toplanmamıştır.

Elimizde bulunan ve dergimizde yayınladığımız belgelerden birisi, daha önce benzerlerini yayınladığımız Hacı Bektaş Çelebilerinin II. Mahmut Dönemi'nde veya daha sonraları verdikleri icazetnamelerdendir. Bilindiği gibi Anadolu'da ocaklar "El ele el Hakka" ilkesine göre birbirine bağlı ve en son Hacı Bektaş Veli Dergâhı'na bağlıdırlar. Ne var ki özellikle 17. yüzyılın başlangıcından itibaren ocaklar arasında bağlantı bir çok sosyal, siyasal ve ekonomik nedenlerle birbirinden kopmuş ve hizmetin

Saburoğlu Ocağı'ndan
Niyazi SABUROĞLU

yürütülmesinde son merci olan Hacı Bektaş Dergâhı bütün ocaklara doğrudan icazet vermeye başlamıştır. Elimizdeki belge, Seyyid Feyzullah Çelebi imzasını ve 1287 (1871) tarihini taşımaktadır.

Diğer belge 1893 tarihine aittir. Bu belgede redif taburlarında eğitim almış olan Mustafa Ağa'nın, cephe gerisinde gerektiği zaman güvenliği sağlamak üzere görev alacağı, bu yüzden kendisinin altı sene askere alınmayacağını belirten belgedir. Bu belgede Osmanlı Devleti'nin bir Alevî ocağına ihtiyaç duyulduğu zaman cephe gerisi güvenliğini vermesi ve yine gerektiğinde silah dağıtması dikkat çekicidir. Bu belgeden anladığı-mıza göre ailenin geriye doğru ulaşılabilen en eski ismi Haydar Ağa'dır. Dergimizde yayınlayacağımız bir başka belge ise 1845 tarihine aittir. Bu belgede, eğer ailenin aynı kolundan geliyorsa, ikinci bir Mustafa Ağa ile karşılaşıyoruz. Diğer

belgelere gelince bunlardan bir kısmı aşırı nem dolayısıyla bazı bölümleri okunamayacak kadar yıpranmış, bazı bölümleri parçalanmış olan onarılması gereken belgelerdir. Dergimizin bu sayısında bulunan bir başka belgede yine aile ilişkilerinin geçmişi ile ilgili önemli bilgi nikâh sözleşmesine ek olarak yapılan çeyiz tutanak belgesidir.

Ailenin tarihi ile ilgili yeterli bilgi henüz birleştirilmiş değildir. Özellikle sözlü gelenekte ocakla ilgili söylencelerin derlenmesi gerekmektedir. Eğer bu çalışmalar yeterli bilgi bulunarak tamamlanırsa ayrıca değerlendirilecektir. Saburoğlu Ocağı'nın bir başka önemli özelliği ise, rutubet dolayısıyla silinmiş olan belgede açıkça okunabilen bölümlerde "cemaat-i Akça Koyunlu" kaydının bulunmuş olmasıdır. Osmanlı Tahrir defterlerinden bu konuda çıkacak bilgiler de ayrıca yayınlanacaktır. Saburoğlu ile ilgili olarak Aşık Hüseyin Ulaş'ın yazdığı bir şiiri buraya alıyoruz:

Zeynel Abidin neslinden geldi aslınız
Tükenmesin bu dünyada nesliniz
Ölünce de türbe olur üstünüz
Saburoğlu ocağına gelenler vardır.
Aradım aslını Muhammed soyu
Ehl-i Beyt'e benzerdi dedenin huyu
Akpınar değil de Mihmandı köyü
Saburoğlu türbesine gelenler vardır.
Felç olan hastalar adıyor kurban
İtikat edenler kurtulur dardan
Yardımcımız olsun o Şah-ı Merdan
Saburoğlu Ocağına gelenler vardır.
Arif Dede sabır Hüseyin Ulaş
Her nereye gitsen nefsinle savaş
Ananla, babanla komşunla anlaş
Saburoğlu ocağına gelenler vardır.

Henüz elimizde bir şeceresi veya benzer bir belgesi bulunmamakla birlikte, ailenin Rakka'dan Çorum'a gelen Akça Koyunlu Türkmenlerinden oldukları, İmam Zeynel Abidin soyundan gelen Saburoğlu Ocağı'na bağlı oldukları, zaman içinde besicilikten tarım ve bölgede çıkan kaya tuzu ticareti ile uğraştıkları, ocağın özellikle felçli hastaların adak adadıkları ve tedavi için başvurduğu ocaklardan olduğunu söyleyebiliriz.

BELGE NO: 1

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahi rabbi'l alemin ve'l akıbetü li'l müttekin vessalatü vesselamü ala rasulüna Muhammedin seyyidi'l enbiya ve'l mürselin ve ala alihi ecmain

Emma ba'd, balanişin-i velayet melik-i keramet ve sadr-ı ara-yı encümen-i kutbiyyet mehdi't-tarikat ve'l hakikat yani cedd-i alamız sultanü'l arifan-ı ezeli ve bürhanü'l aşikan-ı lem yezeli hazret-i hünkar Hacı Bektaş Veli kuddise sırruhul

hafi vel celi efendimiz hazretlerinin nazargahlarından SABUR BABA evlatlarından Mehmet Ali Baba ba emrillahi teala vefat idub biraderi Mustafa dahi sabave-ti halinde bu defa dergah-ı aziz-i müşarün ileyh efendimize gelip merkad-i münevver ve mutahharlarını ziyaret edip hayır dua oğundu. Yanında bulunan talipleri mumaileyhi elyak ve'n neseb görüp icazetname verildi. Kendi ecdadı ocağına müteallık bulunan taliban ve muhibbanlar sizler ki Mustafa Babaya itaat ve hürmet iderek şeriat-ı garra ve tarikat-ı aliyenin ahkam-ı alisince mute-mid ve mutekıd bulunup hilafından ictinab ve ihtiraz idub evkat-ı hemeste şe-hinşah-ı fi'l alem hazretlerinin fuzun-ı ömr vel ikbal-i afiyetleriçün ediyye-i hayriyyede bulunup şefaati enbiya-ı izam ve himmet-i evliya-i kirama nail olasız ala meni'ttebea'l hüda baki dua 14 Muharrem 1287.

Hadimü'l-Fukara Seyyid Feyzullah

Evlad-ı Hacı Bektaş Veli

MÜHÜR

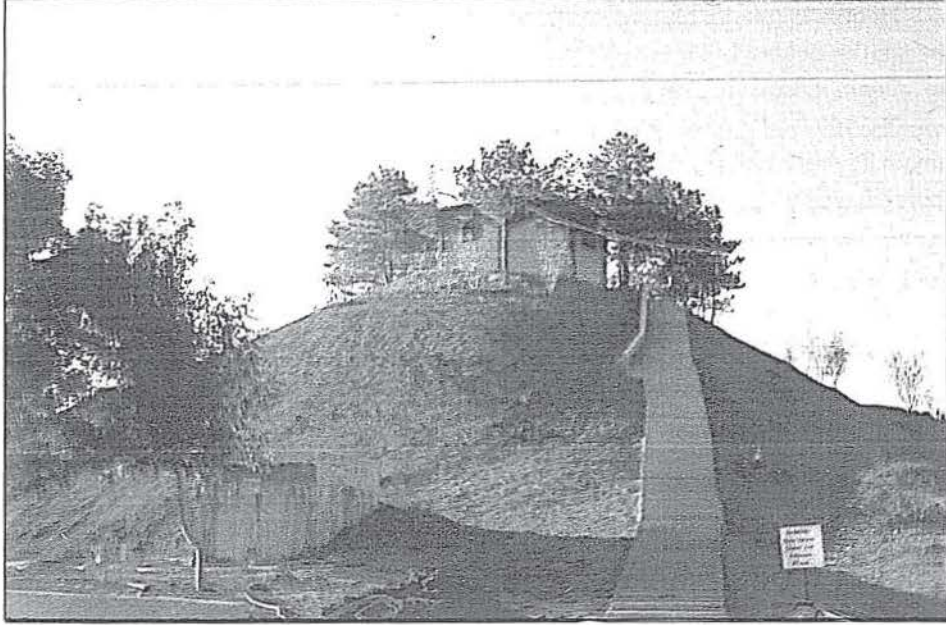
Günümüz Türkçesine Çevrisi

İCAZET

Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla başlarım.

Şükür alimlerin rabbine olsun ki O, kendisinden korkanların döneceği yegâne kimsedir. Selam ve dua da peygamberlerin efendisine ve onun tüm ailesine olsun.

Kerâmet denizi, kutbiyette en büyük kişi, hakikat ve tarikatın yücesi,

Saburoğlu Arif Ağa Türbesi

ariflerin sultanı Hacı Bektaş Veli -Allah sırrını mukaddes kılsın- efendimizin himmet ettiği kişilerden olan Sabur Baba'nın torunlarından Mehmet Ali Baba, Allah'ın emriyle vefat etmiş, kardeşi Mustafa da küçük yaşına (rağmen) efendimiz yüce Hünkarın dergâhına gelip mübarek mezarlarını ziyaret etmiştir. Yanında bulunan talipleri kendisini, buldukları dergâhtaki göreve layık ve soyca uygun bulduklarından, kendisine dergâhta görev yapabilmesi için bu icazet verilmiştir. Sizler ki onun ocağında taliplersiniz Mustafa Baba'ya itaat edesiniz hürmet ve hizmette kusur etmeyesiniz. Onun uzun ömürlü ve himmet sahibi olması için duada bulunasınız. Böyle yaparsanız pirlerin dualarına, peygamberlerin şefaatine nail

olursunuz.. Selam hidayete uyan ve doğru yolu bulanların üzerine olsun.
14 Muharrem 1287/1870

BELGE NO: 2

İnayetlü pederim Mustafa Ağa Hazretleri

Mübarek kadem-i şerifin bûs olunur, benim pederim hazretleri bu tarafta Köse Temlinin? Oğlu Ali Ağa yedinden karzan elli kuruş aldım merkum Ali ağa ol tarafta vurudunda elli kuruş veresiniz ihmal etmeyesiz ve atufetlü

validem kadına ve biraderim selime ve hanesi tarafına cümlesine selamla du-alar olunur. Ve sair bizi bilip sual iden komşuların ve akrabanın cümlesine se-lam dualar olunur. Somuncu alayının 4. taburunun 1. bölüğünde 3. onbaşı-nın 4. neferi oğlum Hamza diyerek ta-rafımıza mektup irsal idesiniz. 29 Mu-harrem 1261/1845

Mahdumun Hamza

İmza

Günümüz Türkçesine Çevrisi

ASKER MEKTUBU

İyiliksever ve mübarek babacığım
Mustafa Ağa,

Mübarek ayaklarından hürmetle
öperim. Ben burada Köse Temli'nin oğlu
Ali Ağa'dan borç olarak elli kuruş aldım.
Ali Ağa tarafa uğrarsa bu aldığım borcu
kendisine ödersiniz. Burada şefkatli an-
nemle, biraderim Selime ve ailesine ve
bizi sual eden herkese selam olsun. So-
muncu Alayı 4. Tabur 1. Bölük 3. Onba-
şı Hamza diye mektup gönderebilirsiniz.
29 Muharrem 1261/1845

BELGE NO: 3

MÜSTAHFİZ TEZKERESİ

Sungurlu Kazasının Mihmandı kar-
yesinden Haydar oğlu Mustafa bin Hasan
Darende-i tezkere

Hisse-i ordu-yu humayun-ı redif 16.
alay 4. taburu 3. bölük efradından bala-

da künye ve eşkali muharrer Mustafa müddeti-i muine-i redifesini memduhan ifa ve ikmal etmesiyle işbu tarihten itiba- ren altı sene müddet için sınıf-ı müstah- faza nakl itmişdir. İşbu sınıfın vazifesi devlet-i aliyyenin asakir-i nizamiye ve ihtiyatiye ve redifesinin cümleten ihzar ve sevki halinde buldukları memle- ketin muhafazası maddesinden ibaret olmakla öyle fevkalade bir ihtiyacın zuhurunda kendilerine silah verilip ve idareleri için zabitan tayin olunup bu- nun haricinde hiçbir sebep ve vesiyel askerlikte istihdamları ve talim ve teal-

lüm için ictimaları caiz olmayıp kendileri her türlü kuyud-ı askeriyyeden varest ve ahali-i saire gibi olmaları ba irade-i seniyye mukarrer olduğunu mübeyyin işbu tezkere i'ta kılındı.

22 Safer 1310/1892

NOT: Nefer-i merkum 308 (1890)senesi muhafazasından olup şubece muamele-i munkabaya bi'l ifa işbu tezkere havalemizde yedine ita kılındı 18 Eylül 1311/1893

Günümüz Türkçesine Çevrisi

KORUMA GÖREVİ BELGESİ

Sungurlu kazasının Mihmandı köyünden Haydar torunu Hasan oğlu Mustafa

Bu belgenin yazılış sebebi şudur ki, Ordumuzun ihtiyat kuvvetlerinden 16. alay 4. tabur 3. bölük mensuplarından yukarıda uzun künyesi yazılı olan Mustafa, normal askerlik görevini başarılı bir şekilde bitirdikten sonra altı seneliğine koruma sınıfına geçirilmiştir. Bu sınıfın görevi, gerek ihtiyat gerekse muvazzaf olsun devletin askerlerini toparlamak ve buldukları bölgelerden görev yerlerine sevk etmekten ibarettir. Ancak herhangi bir tehlike veya harp durumunda kendilerine silah verilip ve idareleri için başlarına ordudan bir subay gönderilip görevlerine bu şekilde devam edeceklerdir. Bunun dışında hiçbir şekilde askerlikte kullanılmaları, eğitim ve diğer

işler için toplanmaları doğru olmayıp kendileri her türlü askerlik hizmetinden muaftırlar. Bu yüce padişahın isteğidir ve bu tezkere O'nun emriyle yazılmıştır. Sefer ayının 22. günü 1361/1845

NOT: Adı geçen asker, 1308/1890 yılı koruma görevi verilenlerden olup, bu görevi yerine getirebilmesi için işbu tezkere kendisine verilmiştir. 18 Eylül 1311/1893

BELGE NO: 4

ÇEYİZ SENEDİ

Badi-yi beyanım oldur ki,

Mihmandı karyesinden Sabirzade Azim Ağa'nın kerimesi Selvi'nin bekri- ne mübeddel ammusi Arif ağa, biraderi Haydar Ağa, dayısı Hacı Halil ağalar tarafından verilen nakden sekizyüz

otuz beş kuruş aldım kabul ettim tarafından sened-i taraf olan Arif ağa ve biraderi Haydar ağa dayısı Halil ağalara şahitlerim huzurunda verdiğimiz ifade eylerim. 10 Teşrin-i Evvel 1341

Şahid Şahid
Haydar Ağa Ali
Şahid
Mihmandı
Karyesinden Memiş
mahdumu Mustafa

Günümüz Türkçesine Çevrisi

Belgeyi yazmaktaki amacım şudur ki, Mihmandı köyünden Sabirzade Azim Ağa'nın kızı Selvi'nin evliliğine bedel olarak amcası Arif ağa, biraderi Haydar Ağa, dayısı Hacı Halil Ağalar tarafından verilen nakden sekiz yüz otuz beş kuruşu aldım kabul ettim tarafından yapılan senedi Arif Ağa ve biraderi Haydar Ağa, dayısı Halil ağalara şahitlerim huzurunda verdiğimiz ifade eylerim. 10 Teşrin-i Evvel 1341/1923

Şahid Şahid
Haydar Ağa Ali
Şahid
Mihmandı
Köyünden Memiş oğlu Mustafa

BELGE 5 MEKTUP

Mihmanlı köyünden Arif Ağaya,
Aziz Arif Ağa evvela mahsusen selam idub güzel hatırınızı sual ider ve

Saburoğlu Ocağı'nın son temsilcilerinden Arif Ağa

hanenizde olanlara dahi selam olunur. Yalnız cenab-ı Allah hayırlık versin. Her ne gelir ise Allah'tan gelir. Daim şükr idüp emrine kanaat ve sabır edeceksiniz.

Mahdumunuz İstanbul'dan inşallah şifa bulur gelir ise de eve geldiği zaman bütün eşikleriniz altını toprak kısımlarını söküp ve yemek pişen ocaklarınızın ateş yanan yerleri söküp suya atasınız gelin ile beraber mahdumunuza ikisini diz dize oturdup 7 yasin-i şerif inna fetahna 2 defa kul euzüleri 2 defa kulhuvellahu ehad birde ayetel kürsi ve iza vekatat süresini kul uhiye süresini gelin ve oğlunuz beraber oturup bir taş üzerine ve gelin ile oğlanın üzerine üfüreler ve gelinin baş parmak-

larından iğne ile kan alasin ve kanları oğlan yalayıp okunan suyun içine tüküre tekrar mahdumunuzun parmaklarından da kan alasin oğlanın parmağını da gelin yalayıp kanı aynı suya tüküre. Ondan sonra bir büyük çamaşır kazanı ile su ısıtıp okunan suyu da ısınan suyun içine koyun, o sudan büyük bir tas

su ayırasın kalan suyu eşiklerin altına sökülen yerlere serpesiniz. Evin her tarafına serpilecek ondan sonra eşğin sökülen yerlerine başka toprak ile doldurasınız. Baki selam olunur. İnşallah hidayet haktan ve pirden şifa olunur. Ayırdığınız bir tas su ile gelin ve mahdumunuz yıkanırınız.